

Ferenczy Károly (1862-1917)*Est II., 1912*

Olaj, vászon, 117x87 cm

Jelezve jobbra oldalt: Ferenczy Károly

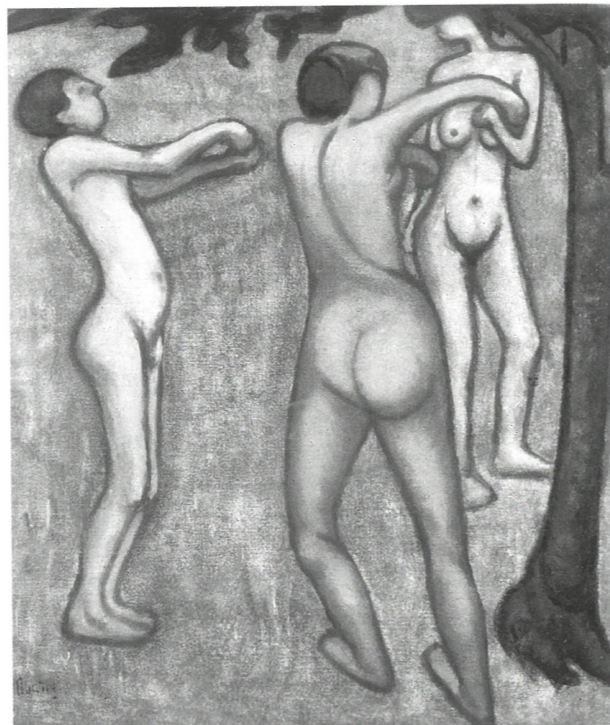
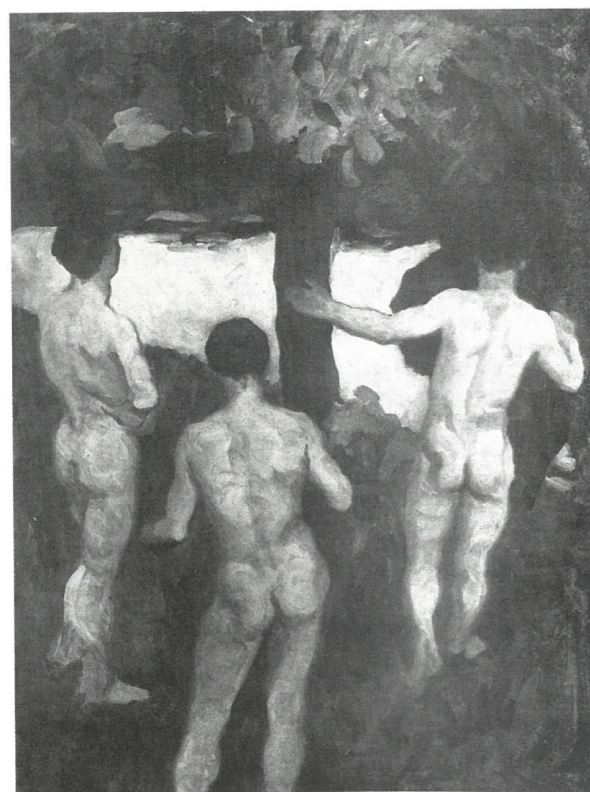
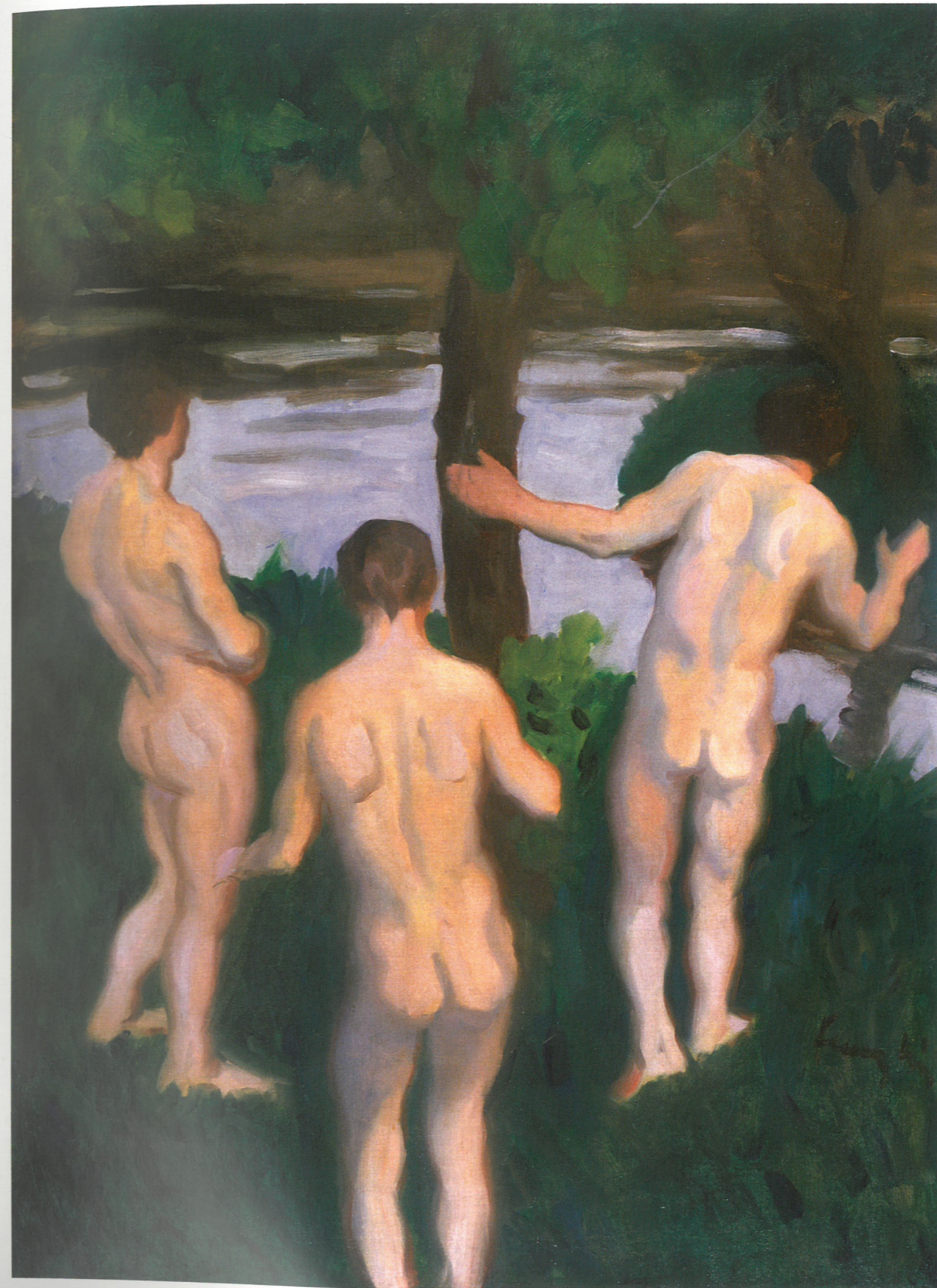
Proveniencia:

- egykor Ferencsik János gyűjteményében
(Genthon István oeuvre katalógusa szerint)

Kiállítva:

- Ferenczy Károly gyűjteményes kiállítása.
Ernst Múzeum, Budapest, 1913., katalógus: 61.

Kikiáltási ár: 7 500 000 Ft / 30 612 EUR

Tihanyi Lajos: *Aktok*, 1907, magántulajdonFerenczy Károly: *Est*, 1912Ferenczy Károly: *Est (vázlat)*

1912. - Ferenczy festésmódjának megújulása

„Rendkívül sokáig, az egész nyár és ősz folyamán foglalkoztatta Est című képeinek fejlesztése.” – írta Genthon István Ferenczyről az *Est* című kép kapcsán. Ferenczy Károly egyik legtermékenyebb éve 1912 volt. Több mint harminc képet festett, ami figyelembe véve, hogy az év első felében ideje nagy részét lefoglalta a Nagybányai művésztelep tizenötödik évfordulóját (egy éves késéssel) ünneplő jubileumi tárlat szervezése, rendkívüli teljesítménynek nevezhető. Még akkor is, ha Genthon oeuvre katalógusának az évi fejezetében számos változattal, variánssal, replikával találkozunk. Ilyen az *Est*, az *Anya gyermekével*, az *Alvó nő*, vagy az *Artistapár*, hogy csak a legfontosabbakat említsük. Petrovics Elek idézi 1943-as könyvében azt a Ferenczy- levelet, amelyben Valér fiának számol be festői módszere megváltozásáról. Az évek folyamán ugyanis egyes képeinek tónusa erősen besötétedett, olyannyira, hogy olyan fontos képek, mint például a *Három királyok*, vagy a Magyar Nemzeti Galéria aktkiállításán jelenleg látható *Fésülés* élvezhetetlenné váltak. Ferenczy tehát az átfestések, átfedések elhagyására határozta el magát, a bonyolultabb kompozíciók kialakításának folyamatát úgynevezett „próbavásznakra” téve át. „A veleje a dolognak az – írta Valérnak – hogy jó dolgot nem lehet gyorsan csinálni... A folt, a vonal, a valeur és a szín nem sühlet ki egy félóra alatt, mint egy fotográfusnál... Én meg vagyok győződve, hogy egy mozdulat szépségének kifejezésére sok idő kell, sok véletlen átmeneti alakulás... mit nem a végleges vásznon kell kipróbálni, jobb egy próbavászonon a végleges előtt.” Ennek értelmében festette párhuzamosan az *Est* változatait. Hogy mind az ötöt vagy csak a három befejezettebbet, nem tudjuk.

A motívum

Noha a kép közvetlen leírásában Genthon három bányászlegény-nyel azonosítja a szereplőket, helyszíneként a Plisza patak partját adva meg, a motívum egyértelműen az Árkádia-téma feldolgozása-ként értelmezhető. A nagybányai neós fiatalok, köztük többen a párizsi Matisse- iskola növendékei, részben mesterük hatására, nagy előszeretettel fordultak az Árkádia-témakörhöz. A Mű-Terem Galéria magyar magángyűjtemények remekműveiből bemutatott, 2004 októberi kiállításán is szerepelt két Árkádia-motívumot feldolgozó mű, Tihanyi Lajos: *Aktok*, illetve Perlrott-Csaba Vilmos: *Aktok a szabadban (Éden)* című képei, de az előzmények között említhetjük Boromisza Tibor: *Három akt* című vásznát is. Ferenczy korábban már több képen feldolgozta a patakban fürdő vagy fürödni készülő fiúk/férfiak témáját (*Nyári reggel*, *Nyár*, 1902; *Fürdés előtt* 1904), így amikor 1912-ben újra felötlük benne a motívum megfestésének gondolata, rajzvázlatain a korábbi beállításához tér vissza, és csak az első olajvázlaton találja meg a téma számára

akkor aktuális kifejezési módját. Csak ekkor csoportosítja olyas-képpen a kép középpontjában elhelyezett fa köré a három atlétikus férfiaktot, hogy az a neósok Árkádia-képeire emlékeztessen. Szándéka azonban nem a felidézett előképek megerősítése, hanem a téma ellentétes irányú, filozofikus elmélyítése.

Ferenczy és Rilke

Ferenczy Károly irodalmi preferenciáiról szólván, Valér nem említi Rainer Maria Rilke nevét. Mégis, Ferenczy 1910 utáni allegorikus képeinek láttán óhatatlanul Rilke költészetére asszociálunk. Felele valaki vagy valami az ember hívó szavára a múlandóságon túl, kérdezi Rilke az első Duinói Elégiában, és van-e valami maradandó e földi létben, melynek teljességét a halál adja meg. „A halál tőlünk elfordult, általunk meg nem világított oldala az életnek: s meg kell kísérelnünk elérni létünknek azt a legmagasabb rendű tudatát, amely mindkét elhatárolatlan birodalomban otthonos...” – írta a költő egyik levelében. E két birodalom határmezsgyéjén állnak a szerelmesek és az életüket fiatalon odaadó hősök, a fiatal férfiak. Hátról a nap visszaverődő fénye világítja meg alakjukat, előttük a világ végtelen nyitottsága, hol élet és halál egybeolvad, a létezés belemerül a létbe. Noha Ferenczy nem olvashatta a Duinói Elégiákat, hiszen azok 1922-ben jelentek meg, Rilke korábbi verseit ismerhette. És minden bizonnyal otthonos volt abban az orfikus költészetet megújító szellemi környezetben, amelynek egyik központi alakja Rilke volt.

Az Est variánsai

Az Ernst Múzeum 1913-as Ferenczy- kiállításán öt *Est*-variáció szerepelt; ezek között az *Est I.* (59. számmal) és az *Est II.* (61. számmal) lehetett a Ferenczy által befejezettnek tartott két változat, a 68., 74., és 76. számok pedig a vázlatokat jelölték. Utóbbi három lényegesen alacsonyabb áron szerepel a katalógusban, mint a két kész kép. Az öt kép megtalálható a Genthon István által összeállított oeuvre-katalógusban is, (319-321. sorszámmal), ahonnan megtudhatjuk, hogy az egyik befejezett kép, az egyetlen szignált, Ferencsik János, a másik Melis György gyűjteményébe került. Bizonytalan azonban, mely képeknek feleltethetők meg ezek Ferenczy Valér felsorolásában, és csak remélni lehet, hogy egy majdani Ferenczy- életműkiállításán, egymás mellé kerülve, teljes bizonyossággal feltárhatjuk mind a kész képek, mind a vázlatok provenienciáját, illetve – ami még fontosabb – mélyebben megérthetjük Ferenczy Károly művészi szándékait e sorozat festésének idején.

Boros Judit